

petru dunca

Drumul spre riu (I)

Acolo în colțul de sură, lângă oblonul
pe jumătate deschis
mai devreme cu fiecare zi,
rămâne iarba udă sprijinită de gitul
bătrân al vitelor.
Liane se string și putrezesc peste ziare
răvășite
ca într-un sfârșit de respirație și de iarnă.

Nimic altceva între cei nouzeci și nouă
de pereți decit statuile
aruncate prin tristețea grădinii. Se aud
mereu șoaptele
de la miozăzi.

Se adună valurile în două gropi.
Eu trec brațul amiezii,
moale ca un albeș de pasăre moartă.
Pășesc prin oadaie,
port în mîini un corn luminos
și un coș de lemn înșesat de nisipul
slicios
al depărtării.

Fructele verzu din fața casei, le așez în
mașinărie
și încep să strig. Tu mă auzi.
Apoi săgețile vijii și tobele
se înmoaie, fătuind sunetele la pămînt.

Pe sub aleile verticale se scurge înșingurat
fructul.
O roată învîrtitoare desperte clipele.
Sînt rînit. Sînt rînit!
Răsufărarea mea trece prin lume.

Drumul spre riu (II)

Ce miracol acest frunziș al fluturilor arzînd
și din care picură jumătățile de lacrimă!
O ceață albă se scurge
desenînd fiorduri pe harta cetății —
Să ținem din această meadă,
apoi să îngropăm în vechiul chei,
în seara violetă să o legăm de cataractul
învechit.

Pe masă aducem flori de cires,
repetînd rugămînti.
Rămii pe această insulă prea firzie,
scormonind cu o vergea pămîntul.
Dintr-un solz să se ridice o insectă, pătrată
fiind,
să zboare către tîrgul pustiu,
impiedicîndu-se de roțile zilelor și de nopți.

Pe trupul meu tu să așezi cimpiile
și mările
și munții
In rînilor mele, tu să presari
arborii cei înalți
și gheturile fragile.
De aripile mele să lipești aripile păsărilor cu
umbră cu tot.

Drumul spre riu (III)

Nenumărate sînt căile ce întinsează întinsecata
măgură.
Intr-o luntre de argint, șoprița sticloasă trece.
Din pietroaie osoase atîta uliță
și frunzele clopotelor cîntă o melodie ciudată,
treptele jumătate acoperite cu mii de semne,
ornamente
Invelite într-un fosnet.
In vremea călătoriei,
Intr-adevăr, la mari înălțimi, pe la răscruci,
cîrge un riu greci,
un abur cu miros de turnuri și odăi.
Apoi mă opresc. Din Tura de Jos
vine un grup de călători în galop.
Convocările s-au oprit și ele.
Treceți voi, cavaleri, serpentinele amiezii
cătore împăriața de altădată!

viorica bucur

Haiducească

Frunză verde mătrăvoană,
Noaptea beau haiduci din lună,
Beau din suflet de fociară
Dragoste de foc și pară...
Beau și-n ochi le curge cerul,
Iar la sold tremură fierul.
Parul lor pătat cu noapte
E-ncețat cu stele coapte.
Ard iubirile-n lumină
Și se aprind icone-n fină.
Iarba tremură în soapte,
Luna curge peste noapte.

Cioplitorul

El a cioplit porțile satului,
Cu frunze
Și seceri
Și fintini.
A băut înșetat apă
Din pumni.
Și acum vrea să se întorcă acasă...
Ciocane în lemnul porții,
Lemnul se supune și tece
Și este apă să fie cioplit.
Nu-i deschide nimeni.
Lemnul se vrea împodobit...

Afară, spaima...

Nu vine nimeni, poarta e curată
Și incuțată pe sub curburea;
Afară, spaima mă dezleagă
Intr-un copac, într-o femeie.
E mai tîrziu c-n alte ceasuri
Sub frunze c-n c-ntr-o minune
E greu pămîntul sub tăciune.
De inger ar intr-un tăciune.
O! poarta mea, a cui vei fi?
Eu n-am să te mai pot pătrunde
Izvorul cade trist în sine
Inșingîrindu-se sub unde.

Ion Grigore: „1918”

CREDENȚIONALUL

În fiecare întii decembrie, toată suflarea românească merge — aievea ori sufletește doar — la Alba Iulia.

În fiecare întii decembrie e duminică și soare în țară, e duminică și soare în istoria românilor.

În fiecare întii decembrie, prin Alba Iulia memoriei noastre se retrag trupele și carele de luptă ale generalului Augustus von Mackensen, parăsînd pentru totdeauna trupul sfîntei Transilvanii.

În fiecare întii decembrie luăm loc în amfiteatrul de pe Cîmpia Libertății spre a ne îmbrăca, iar și iar, cămașa Marii Uniri, croită din umbra de lumină a lui Mihail Viteazul de către tații și bunicii noștri, la 1 decembrie 1918.

Este penă a satuzeci și ota oară de cînd de dăm întîlnire acolo necurmat, și sigur sînt, datina asta e soră cu venicia. Nu-i doar un pelerinaș de cuget și simțire; nu-i doar un remembar istoric. Este chiar jurămîntul mereu reținut al bunilor și străbunilor de a apăra ca ochii din cap avuția cea mai de preț pe care ne-au lăsat-o: o Românie întreagă, mare, unită și independentă. De aceea zice: fiecare dintre noi este încă din leagăn, prin datină și rost, sub pecetea sacralului jurămînt patern, uniunii albatulian, are credențional să se exercite ca atare.

Fiind lucrători cu cuvîntul, să poposim un pic asupra vorbeli credențional, care înseamnă — în limbajul de azi — procură, investiție de credință, acreditare de putere, ambasadoriat plenipotențiar de reprezentare și acțiune în numele comunității a cărei voință o exprimă și a.m.d. Sînt credenționalele cu care ducem și înviorita Transilvanie a impunitericii pe cei 1228 de delegați ai săi la Marea Adunare de la Alba Iulia, reprezentînd toate partidele politice, organizațiile socio-profesionale, culturale-sportive, cultice etc. Aceste credenționale curg prin timp, prin noi, spre viitorime, sînt valabile și azi, multiplicat în milioanele de conștiințe care ard românește. Numărul lor va sporii, desigur, pe coloana înfinită a vietuirii noastre istorice, romboid cu romboid, etapă

cu etapă, fără a-și modifica mesajul inițial: știința și puterea de a făuri, prin actul plebiscitar al întregii nații, unitatea național-statală a tuturor românilor. Baza acestei culturi de lumină stăde înfiptă în stratul cel mai trainic al istoriei noastre — unirea înfăptuită exemplar, dar vremelnic, de către Mihail Viteazul, devenind realitate istorică națională și internațională prin voința întregii națiuni și nicidecum cu ajutorul baionetelor, prin bătălii armate ori prin genul militar al unor comandanți de oști, cum s-a întîmplat prin alte părți ale lumii.

„Armata” Marii Uniri de la 1 decembrie 1918 a fost însuși poporul român, armată emanantă pasnică, hotărîtă și de neînfrînt. Cel sălzezi și opt de romboid și care timpul lutescergător i-a adăugat slavitei Columne a unirii sînt chiar faptele vietuirii noastre, ale celor de azi, care avem credențional să păstrăm și să creștem Columna trainică, neclintită, pușnică, suind pe verticala istoriei naționale.

Asemeni tuturor profesilor, scriitorul român de azi și de totdeauna trebuie să-și merite prin în vece de vece credenționalul de unire și independență al nației lui, adică să îmbrace pe merit cămașa Marii Uniri, prin vietuire demnă și bună lucrare pe ogurul ce i s-a dat. Este însăși rațiunea lui de a fi.

În fiecare întii decembrie, toată suflarea românească merge — aievea ori sufletește doar — la Alba Iulia.

În fiecare întii decembrie e duminică și soare în țară, e duminică și soare în istoria românilor.

În fiecare întii decembrie, prin Alba Iulia memoriei noastre se retrag trupele și carele de luptă ale generalului Augustus von Mackensen.

În fiecare întii decembrie luăm loc în amfiteatrul de pe Cîmpia Libertății spre a îmbrăca, iar și iar, cămașa Marii Uniri, croită din umbra de lumină a lui Mihail Viteazul de către tații și bunicii noștri.

25.11.86

Pop Simion

Unire și unitate

Urmare din pag. 1-a

„libertății românești” o amenințare pentru stăpînirea sa asupra Transilvaniei românești. A declansat atunci un sir de acțiuni destinate să lichideze clasa politică românească a vovodăului: Șta Ludovic că acei care înfrînseseră, sub conducerea lui Basarab I, armata lui Carol Robert la Posada sînt de același neam cu acei care, sub conducerea lui Bogdan T, biruseră propria lui armată și că muntenii și moldovenii sînt de același neam cu românii transilvăneni. La originea politicii de discriminare națională și profesională față de românii transilvăneni — care avea să-și găsească în 1437 expresia în rîmănișul politic întemeiat și alătit între nobilimea ungară, patriciatul săsesc și pătura conducătoare a seculilor — la originea acestei politici s-a aflat teama că realizarea Uniunii între românii aflați de o parte și alți a Carpaților va elimina autoritatea coroanei ungare din interiorul anului și dincolo de granițele țării.

Românii s-au simțit întotdeauna solidari în lupta lor multiseclară de apărare a neamului și a vetei dacice, și marea epopee a luptei anti-otomane înfățișează o statornică și impresionantă conlucrare între vovozii țării românești, o adevărată trecere a drapelului independenței, de la transilvăneanul Iancu de Hunedoara la munteanul Vlad Tepeș și de la el la moldoveanul Ștefan cel Mare, — ca să amintim un singur moment — la acel Ștefan care spunea răspical, în 1477, că țara lui și cea de peste Mîțov sînt două Valahii, adică două țări românești, acel Ștefan, căruia brasovenii îi scriau în 1479 că vîd în el un trimis al divinității „pentru cîrmuirea și apărarea Transilvaniei”.

Cea dintii umire a românilor sub Mihail Viteazul nu a fost opera de cucerire a unui conducător ambițios, ci încununarea firească a unei strîne colaborări politice, economice, militare și culturale între țările române care, după expresia plastică a lui Nicolae Iorga, alcătuiau „un singur corp, un singur sistem, am zice, vinos, prin care străbătea același singur viț”. Era în logica desfășurării istorice ca acest „corp” să-și caute și armătura politică și instituțională corespunzătoare, și acesta a fost rostul Unirii înfiptuie de Mihail Viteazul.

Politică marelui vovod în Transilvania — unde venirea lui declansase un val de răscăle împotriva nobilimii ale țărănilor români, încurajată de prezența unui principe din neamul lor — politica lui Mihail a urmărit dislocarea regimului întemeiat pe „unio trium nationum”, pe readucerea românilor în viața politică a Transilvaniei și, deci, pe afirmarea viguroasă a caracterului românesc al provinciei. Sensul național al Unirii din 1600 nu poate fi pus la îndoială, și măsurile luate de Mihail Viteazul în beneficiul românilor transilvăneni pun în lumină conștiința românească a celui în care contemporanii au văzut un Restitutor Daciae.

Dacă Unirea din 1600 nu a durat este pentru că marile puteri imperiale, imperiul otoman, imperiul habsburgic și regatul polon — ostile unui stat românesc într-o zonă în care se desfășura politica lor de expansiune —, au acționat în direcția zădărnirii operii lui Mihail Viteazul asasinat, în cele din urmă, pe Cîmpia Turzii.

Faptă miscelată, dar în perspectiva istoriei, neputincioasă în a închide drumul „roilor de Viteaz, Scriitorii lui Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino și Dimitrie Cantemir proclamă răspical și argumentează unitatea românilor din Muntenia, Moldova și Tran-

silvania. Barierele teritoriale din sec. XVIII-XIX nu mai pot stăvili progresul impetuos al conștiinței unității naționale. Revoluția română de la 1848 se desfășoară sub semnul daco-românismului, adică al recunștii tuturor românilor în frontierele unui stat suprasup vechii amintiri a Daciei. În conștiința politică românească, evocarea Daciei a devenit mijlocul cel mai potrivit de revendicare a statului național unitar.

Unirea Moldovei cu Muntenia, la 24 Ianuarie 1859, a pus bazele statului național unitar român, și a relevat caracterul ireversibil al înaintării spre faza următoare: Marea Unire. Căsa nunciatoare și mișcarea socialistă au aderat și soriimții de la începutul programului luptei de unitate națională. Sînt memorabile rîndurile tipărite în 1893 de revista socialistă intitulată semnificativ „Dacia Viitoare”. „Voin Dacia așa cum ea fu, fiindcă istoria și dreptul, tradițiunea și plebiscitul, trecutul și prezentul ne dau dreptul de a aspira la o Dacie Română” („... Dacă dreptul are vreo putere pe acest pămînt, Transilvania și alte părți ale vechii Daciei, unde românii sînt în majoritate, trebuie să fuzioneze și se vor fusiona mai curînd sau mai tîrziu în stăutul român”. Această prevedinere s-a împlinit în anul 1918, la capătul unei lupte în care românismul a avut dreptul său de a se manifesta în infăptuirea Marea Unire prin puterile noastre, prin singele nostru, așa cum o înfăptuim pe cea din 1859 prin inteligența noastră politică.

Ca în toate marile momente ale istoriei naționale, desăvîrsirea unității naționale s-a înfăptuit prin un minut al lui Dumnezeu, adică întotdeauna țării în viața vicisitudinilor istoriei. Dacă în anii 1914-1918 scena politică românească a fost marțora unor aprinse discutii, ele nu s-au referit la obiectivul final, desăvîrsirea unității naționale, de a cărei necesitate era conștientă toată populația românească, și de prioritatea care trebuia acordată unei etape sub altele și, în funcție de ea, de orientarea ce urma a fi dată politicii de alianțe. Statul național l-a voit întreaga națiune română și ea, această unitate, l-a înfăptuit prin un minut al lui Dumnezeu, și sînt urmele în luptă și terță.

Astăzi, aceasta este marea lecție a Marii Uniri din 1918 — aceea a fortei solidarității naționale. Asa cum, secele la rînd, ne-am apărut neîntîrnarea prin războiul întregului popor, tot astfel marile înfăptuiri ale istoriei noastre — și sînturile din 1600, 1859 și 1918 se întegrezău acestor înfăptuiri — au fost opera întregului popor român, reprezentat de personalități care au intrupat voința și calitatea neamului.

Astăzi, unitatea noastră are un continut nou, determinat de societatea socialistă pe care o edificăm, dar funcția istorică a unității naționale s-a păstrat. Sîntem angajați într-un efort grandios de a construi o nouă orînduire, ca mai dreaptă din istorie, de a apăra independența țării noastre într-o luncă încă bîntuie de politica fortei și dominației. Izbînzile noastre sînt pe măsura faptelor de glorie ale strămoșilor și de mai bine de două decenii, avem în tovarășii Nicolae Ceaușescu un conducător care încarnază virtuțile neamului românesc, acele virtuți care i-au permis să învingă orice obstacol, orice greutăți, pentru a pasi victorios și încrezător înainte. Referendumul din 23 noiembrie 1986 a vădit o unitate cum istoria umanității nu a cunoscut decit rareori. Unitate în jurul Partidului Comunist Român, centrul vital al națiunii noastre, unitate în jurul secretarului general al partidului, unitate care este chezia cea mai sigură că nu există dificultate pe care poporul nostru să nu o poată învinge pentru a-și construi viitorul pe care și l-a ales.

UNIAREA DIN MANUSCRISE

Graiul pămîntului

„Desoperim drumul tradițiilor îndepărtate și ne putem stabili în veacul veacurilor un criteriu și o strămosie”
(Coresi)

Unirea este o strămosie. Ea are întelegeri originare și poartă neîndoielnica pecetea pămîntului care a zămislit-o. Ea, Unirea, a fost mai întii în „graiul” cel viu al pămîntului, căci o făcuseră și o făcuseră de umeri și în suflătele lor oamenii pămîntului, iar oamenii acestia își aveau brațele să apere pămîntul, hotarul și hotarele de margine, pe care le cunosteau, tot ca oamenii ai pămîntului! Nimeni n-a pășit mai puternic și mai apăsător în toate cele ale pămîntului decit omul înrădăcînat și unit cu acel pămînt, în care s-a născut, neadus de întimplare de nișă, care să prîndă apoi rădăcini. Cel trudit de pămînt iubeste truda lui trecută în pămînt. Poate de aceea s-a spus că nu numai arborii, dar și oamenii au rădăcini. Treceau păștorii cu turmele lor, în cele mai arhaice vremuri, urezînd să creștească muntii și dovîrnăsurile dealurilor și coamele poienilor și susururile livăduțurilor, treceau peste toate acestea și le încreștau cu insemnul legăturii celei ce nu se mai putea dezlega, căci trăia în cel mult, dinainte și în urmași, pe care nețemurător lorga în numea „oamenii pămîntului”.

Căci unirea n-a fost întii fapt de document, ci a devenit astfel, după ce a cuprins și a sălășluit în toate cele patru marini de țară, în epopeea tradițiilor de viață, în viața filosofică a obiceiurilor, în amestecul turburător de culori din stilurile pridvoațelor ori în scrisurile în lemn de pe grinzile cele vechi ale bisericilor de lemn din Maramures, din Bucovina, de pe Sălași și de pretutindeni din țărni de țară. Unirea a crescut din toate acestea care intră pe puterea omului și slăbirea lui pe țară, prin tot ce se înalță și arăta lumii că sîntem uniți în alte fapături! Așa ne-am putut „stabiliza în veacul veacurilor un criteriu și o strămosie”, despre care Coresi pomenea și scria: „cu mîin de lut” și cu frică de năpăsturiș pe puterea omului și slăbirea lui pe țară, nu uite nici alții. Și nu se uita și nu s-a uitat și nu se va uita în „veacul veacurilor”, că unirea, numai unirea ne-a putut stabili în costurile cele mari ale lumii.

„Ca românul nu-i nici unul. Un-a-s toți și toți sînt unul”
(Un taran din Desești-Maramures)

Manuscrisele Unirii de la 1 decembrie 1918 nu s-au tipărit încă. Ele așteaptă. Au puterea dîlnăturii care nu se sfărîmă, căci sînt crezuri de viață. Ele, manuscrisele Unirii, au intrat în cele dintii pagini ale „Credenționalelor” de pe întreg cuprînsul Transilvaniei, care erau marile trageri de moșior-strămosii pentru adevărarea că românii „una-s toți și toți sînt unul”. Din stat în stat, din cîtun în cîtun, din comuna de ses în comuna de deal, din loc în loc, unde vîtiau românii transilvăneni, s-au scris, prin primării, prin dascălii modesti și prin preoții ascețici, „credenționalele” ce-și trimiteau pe soli lor la Unirea cea Mare, de la Alba Iulia, Aici, la Alba Iulia, în Sala Unirii, sub acop-

erul a celor rămași încă sub stăpînirea străină, în Lupus și Sălagiu, unde cruzimea și ura s-au deslășuit pînă în primăvara anului 1919. Ultimele lupte s-au dat acolo în acel nord-fabulos, la Tisa și în muntii Maramuresului, luptele pentru Unire. Ecolul lor a intrat în versurile rîspîndite în acele zile: „Cîr vom fi toți în Unire / Nu ni-i frică de ziele / Nici de sabia străină / Nici de un ce dezbrîm”.

Intr-o zi, odată, astfel de rînduri rămase în manuscrisele descrete Unire vor intra în paginile antologiei descrete Unirea de la 1 decembrie 1918, trecută în „graiul” pămîntului, în „credenționalele” satelor românești și în literate mărînte, străbate de aceleși pagini de istorie și de viața românească înălțătoare.

Vasile Vetișanu

Luptător pentru Unire

Situat între marii istorici al poporului și ai unității noastre naționale, Dimitrie Cantemir și Nicolae Iorga, enciclopedist ca și acesta, B. P. Hasdeu a fost unul din marii exponenți culturali ai timpului său și, totodată, un militant de seamă pentru unirea românilor. Născut, ca și D. Cantemir, N. Iorga și Mihail Eminescu în parlea de răsărit a neamului, marele savant a avut totdeauna ochii teritoriului și națiunea română în fața lui. În 1858, înființînd la Iași un ziar, Hasdeu l-a intitulat simplu și categoric: România. În diferite alte publicații, ca Persepolis și România, el a susținut apăsător, cu lămură și înțelegere, înțelesul și necesitatea unirii, preconizînd însă unirea românilor de pe ambele versante ale Carpaților. „Cinci secolii — scria el în 1867 — au suspinat românii dincoace și dincolo de Mîțov, și cu fiecare suspin dispărea cite o undă din patul acestui Sînt de desbinare, pînă ce, în fine, întinutul rîulei s-a evaporat cu totul din căldura puternicului dor național, astăzi Mîțovul nu mai există moralmente...”

Din fundul unui sătuleț din Transilvania se născu numeroase voci strigînd cu tăla în gura mare: „Toți românii sînt frați” și șoptind apoi așa-zînd printre rînduri: „Așteptăm ora Unirii...”

„Așadar — scria el mai departe — ceștiunea ce ne va preocupă aici nu este unirea cea mică, realizată deja între ambele țărni ale Mîțovului și unirea cea mare de realizat de acum înainte între toate țăările ce trebuie să se verse în oceanul marelui, între toate acordurile, fără care nu se poate armoniza hora noastră națională, între toate pietricelele, cite sînt necesare pentru a reconstitui antîcul mozaic „Dacia Traian”. Pentru Hasdeu, cum arăta într-un alt articol publicat în România din 1867, „este imposibil de a decide cine anume sînt moldovenii, muntenii sau ardelenii... Nu numai în privința limbii, ci și în aceea a teritoriului este absolutmente imposibil de a ramificațiunile cele mai departate ale Carpaților, există un singur corp și un singur suflet, în care toți nervii și toate suspinele vibrează unul către altul, cuvintele Antigonei către soru-să imena în tragedia lui Sofocle...”

Sentimentele lui Hasdeu pentru Transilvania erau bine cunoscute de către transilvăneni. În 1869, Iosif Vulcan îi dedica un strălucit portret în volumul Panteonul român. Portretele și biografiile celebrităților române, în care Hasdeu era așezat alături de V. Alecsandri, M. Kogălniceanu și de alți contemporani iluștri. În anii următori, Hasdeu, alături în continuare efervescentă, va colabora la revista Familia și apoi la Transilvania, organul Asociației pentru lite-

ratură și cultura poporului român. El s-a ocupat îndeeaproape cu strălucită de genul de probleme istorice și filologice ale Transilvaniei, acordîndu-le o substanțială atenție în marile sale lucrări: Istoria critică a românilor, 1873-1875, Cuvintele din Bătrîni, 1877, 1879, 1881, Etymologicum Magnum Romaniae, 1886, 1887, 1893, 1898. Spre deosebire de exponenții Școlii ardelenice, Hasdeu n-a admis dispariția elementului dacic, în studiul Pierii-nu dacii, el afirmînd continuitatea acestora și contopirea lor cu elementul romanic. Hasdeu a fost însă alături de istoricii Școlii ardelenice, combătînd falsele teorii ale lui Roesler și ale compariștilor săi cu privire la originea poporului român. În vătutul de la București cunoscute în mod temeinic folclorul și graiul ardelenesc, făcîndu-le un loc de seamă în scrierile sale. Pentru cunoașterea trecutului Transilvaniei, cu numeroasele sale încercări și jertfe, Hasdeu a vizitat adeseori arhivele de la Brasov, Sibiu, Blăj, Alba Iulia, Cluj, Oradea, Budapesta, adînd un bogat material, utilizat cu o rară perspicacitate în scrierile și articolele sale.

Pentru activitatea sa științifică și patriotică, Hasdeu a fost ales membru de onoare al Asociației pentru literatură și cultura poporului român, alături de M. Kogălniceanu, C. A. Rosetti, Petreache Ponearu și alții. Printre acestea se găseau și A. Treboniu Laurian, Ioan Moaiorescu, Al. Papiu Ilarian, Hasdeu aflîndu-se astfel într-o strîmțată companie. Alături acordat Asociației de la Sibiu a fost acordat și societății Transilvaniei de la București, înființată în 1867, ca un protest împotriva dualismului austro-ungar.

Prin perioadele sale, Traian, Columna lui Traian. Numele revistei române, problema Transilvaniei au fost îmbrățișate întotdeauna cu multă căldură. Relațiile lui Hasdeu cu George Barițiu, Al. Papiu Ilarian, Iosif Vulcan și alții au fost curățuri de peste munte sau făcut ca Hasdeu să fie întotdeauna bine informat și argumentele sale să aibă greutatea necesară. El a combătut astfel dualismul austro-ungar și a susținut miscarea memorandistă condusă de eroii vremii: Dr. Ioan Rațiu, Vasile Lucașcu, Iuliu Coroianu, George Pop de Băsești și alții.

Bogdan P. Hasdeu a cunoscut Transilvania cu cel mai bine cu cit, ca și N. Iorga, mai tîrziu — se căsătorise cu o ardelenică din Rosia Abrudului — descendentă unuia din luptătorii de la 1848, Iuliu Falicui. Sotia sa l-a ajutat în multe din lucrările sale proveniente din documente apărute în limba maghiară.

Numele de Iulia avea să-l poarte și geniala sa fiică, decedată în 1888.

Datorită călătoriilor făcute în Munții Apuseni, Hasdeu a cunoscut în mod amănunțit viața moșilor, conduși odinioară de Horia, Cloșca și Cătan și Avram Iancu.

Răsună în conștiința acestora țărăniș puternic în conștiința urmașilor lor, Hasdeu înregistrînd astfel direct de la sursă clootul și aspirațiile moșilor.

Reactualizarea numelui și opereii lui B. P. Hasdeu înseamnă însăși reactualizarea luptelor ardelenilor pentru libertate și unire, ziua de 1 decembrie avînd să fie ziua izbăvirii lor. Prin opera și personalitatea sa, Hasdeu, ca și N. Iorga, a fost unul din pregătitorii acestei zile mărețe.

Patriotismul său, ca și patriotimul lui V. Alecsandri, Nicolae Bălcescu, C. A. Rosetti, M. Kogălniceanu, Iosif Vulcan, Ioan Rațiu, Vasile Lucașcu, N. Iorga și a altoro din luptătorii pentru independența și unire trebuie continuat. El a rămas totdeauna, ca și N. Iorga, un model de muncă și de necontenit optimism în virtuțile și în puterea de creație a neamului.

Nicolae N. Dimbovițeanu

Vasile Netea

CENACLUL „VASILE LUCACIU” DIN CICIRLĂU — MARAMUREȘ

ÎNTÎMPINARE

Între cele peste 2.700 de localități rurale din țara noastră comuna Cicirălău este un sat de oameni harnici, stăpîniți de curate și profunde sentimente patriotice, care știu să minuiască sapa, perforatorul sau condeiul, să-și sărbătorească munca lor, sărbătorindu-și strămoșii, pămîntul, în numele viitorului cu demnitate firească, specifică celui ce se știe etern ca făcînd și numele acestei așezări atestată documentar de peste 500 de ani.

Dorința cicirălăuanilor este de a se situa mereu în frunte, nu din egoism sau neapăr dintr-un spirit de competitivitate, ci mai simplu din dorința de a fi patrioți prin fapte; așa se explică faptul că, în anul 1985, co-

muna a obținut locul I în întrecerea socialistă pe județ, iar prin rezultatele obținute în acest an aspirăm la un loc fruntaș pe țară.

Din doi în doi ani, în acest sat, se organizează Concursul ceneclurilor literare din România, în preajma zilei de 1 Decembrie. Avem un ceneclu cunoscut în țară, laureat al Festivalului Național „Cîntarea României”, condus cu pricepere și dragoste de poetul Ion Burnar, la rîndul său laureat cu premiul I pe țară al festivalului muncii și creației. O formație de teatru laureată pe țară, dar mai ales un sat ai cărui locuitori invită spiritul de cultură și artă, să stimuleze material și moral genurile de creație, prin care poezii, prozatorii, pictorii și sculptorii, să-și exprime dragostea de țară și neam. Cu bucurie, recunoștință și speranță fiți bine veniți în satul ale căror aripi amintesc de numele celui mai românesc zbor.

Ioan Fodor

Vasile Pop Negreșteanu : „Solie de pace”

gheorghe tomozei

Tratatul despre crini (I-XIII)

Cheie a hambarului meu cu ingeri
contur absurd : cînd os de greier
cînd dînte de tîgru
git al Mariei (Stuart), coapsă, frig și cenușă
piine din care mușcă zăpada
lemn de iconă pe care n-ajung să-l vopsesc
armă-n muzeu din războiul
de douăzeci și opt de ani zece luni
și trei săpămîni
ceară latină
pe care-mi zgirîrii barbarele cuneiforme
vin cast
rugină albă a sărutului meu
focul meu rece, muzică rece
mula, în calcar, al insomniei
os de timplică și os de templu
baghetă vulpurgică, toiag nazaretan

Certarea poezilor

Certarea, în postumitate, a poezilor :
cîteva labe pe obrazul cerbului de la
miazănoapte —
zile ;
și-acela, Niclas, cu inima lui diform-urloasă
și Grigorie, cu plămîni lui monstruoși, buni
să înghită fumul unei locomobile
cu locomobilă cu tot
și ăla, turcul de baterea ploii în țeastă
pleșuvă
și ăla, mozulit de la ospețele surisului
și ăla, mazil, de-a dreptul
și ălalalt, de-a dreptul rob...

Abia acum se vedește că n-au fost ingeri
și nici diavoli n-au fost (femeile, vinul...)
istoria literaturii atlante-i alungă,
cifrul lor e scos din cărțile de telefon ;

nu mai e nevoie de ei decît atunci
cînd corectăm mersul eronat
al vreunei comete.

Apoi îi certăm din nou
și le zvîrlim elegii în tranșee...

Schimbarea decorurilor

O, vechile mobile ale bătrînilor,
tăiate cu înduioșat desen
de meșteri cum nu mai sînt,
subțiate de trecerea prin războaie
și prin procese ; mobile grase, ghiftuite
cu prea-plinul amintirilor
în care s-a trăit (murit) confortabil...

Paturii carnașiere, ucișage fotolii,
pendule încă bătînd ora imperiilor,
icoane mușcate de carii, carafe lubrice,
— le văd, prin ploaie
gonind în camionul descoperit,
numai bune să-nțemeieze-o casă nouă...

O, biată strînsură, avută
ce se poate lipsi de stăpînii lui
cum, de cap, statuile antice !
El duce cu sine cine știe ce sertar infernal
în care-i o pereche de ochelari cu orbi
dioptrii
și-s cîteva scrisori
și o pereche de zaruri...

Iarși

Și dacă mersul ingerilor e zborul,
plutirea ; un inger căzut
e un inger ce merge pe tălpile lui, ca mine
(mai înțelepțeste spus ca ea, ca iubite) ;
ingerul căzut trece, încovoat sub felinare
stîns
il udă ploaia și îl bate neașa.

Au răni ce nu dor, dar îndură pedepse și ei,
(ninsorarea nu vine chiar din abatoarele lor),
pot fi prinși în cirilge, pot fi împușcați și
crucificați.

Dar sînt comparabile tragediile lor celeste
cu pînsul unui copil, unul singur ?

Sigur, nu și ingerii spaimelor lor (singurătățile,
mai ales) dar nu-i pot aduce sub lampa mea
(s-ar năru), în blidul meu (s-ar evapora)
și n-am jînd pentru partea lor femeiască,
atita cită există.

Dar pun în cărțile uitate, ingeri,
legumă îngerească fac din vers
și ingerească și mă las ingeit.

Descrierea casei

Poemul e o casă cu bărbați adunați
în jurul unor hăci fumegînde
de cărți și de carne,
casă cu paturi stratificate ca mormintele,
cu mobile dulgherite brutale
în care e iminentă sosirea unei femei...

Hidalgo în iarnă

Iarnă, regat derizoriu
cu ne-mblînzite ninsori
și conjurații de stalactite.

Alb nupțial,
făgăduiala unei muzici,
vinul,
mina de vreascuri, focul.

Cirpește-mi armura, Sancho,
mai pune-i cîteva petice de tablă
și-nțreabă-l pe morar
dacă trenul de Toboso
sosește la timp !

...Hanul e un biet schelet de cal,
din vechea armură
a rămas doar capacul unei cutii de conserve,
moara nu e decît ninsorarea
și trenul de Toboso
zace demult pe fundul mării.

și totuși,
alb ;
făgăduiala
unui vis...

O frunză, o frază

Eu sînt neînseninat, rodit de-o întimplare,
pălînd,
palidul, cenușul, știutul, lipsitul de tăine
eu sînt ;
o frază, o frunză cum sînt miriade-n livozii

totuși,
totuși, grăbește-te să mă vezi !

nicolae goja

le culeg. La pivniță, sub vie, zdrobesc prunele
în moară cu valțuri și le pun la fermentat în
tr-o cadă cu doage de brad. De a doua zi încep
să facă spume, se string mușete, încet după
două luni lasă zeama la fund și deasupra se
stringe un pod. Cînd se depărtează de margini
cu două degete, este tocmai bun de distilat.

Abia culeg prunele, și strugurii încep să se
coacă. Spre seară iau sîmba pe spate și urc pe
deal, la vie și pivnițe. Cîteva se tîne în urma
mea. Întînesc pe unul, pe altul. „Ce mai faci,
bade Nuț ?” „Bine, multam de întrebare.”
„Seară bună !” „Bună să fie.” Trec puntea
peste vale, aceeași de acum mulți ani, și îmi
amintesc drumurile fecioriei, pe la Anuța Si-
mului, Dumnezeu s-o ierte. Las casele și trec
pe cărare, printre meri, pînă la vie.

Am de gornicit toată partea de deal cu fața
spre miazăzi. Încep slujba cînd se roșesc boabele
și o termin tîrziu, cu primele zăpezi. Abia
după ce fierbe vinul în butoaiele din pivnițe,
după ce lăcătește încute toate porțile și dealul
se albete, abia atunci cobor și începe să latre. Slobod
un foc în aer. Sînt bun țîntaș, nu cred să abia
cineva curajul să tulbure liniștea vinului. Nopțile
sînt liniștite, aceleași, una după alta ; doar
cu urșii mă războlesc. De fapt, cred că nici
măcar nu este război, ci doar o așteptare a nep-
ților cînd vor putea să umberle în voie printre
pruni și vie. O încrîncenare a lor.

Din sat oamenii văd focurile : fiecare recu-
noaște lumina lui și știe că-s acolo. (Focul meu
este în virful oștei.) Dorm liniștiți. Le tîm
aprinse pînă după miezul nopții, cînd pleacă
urșii la culcare. Atunci și Mura mă lasă singur,
moțînd încovrigat. Nu am somn. Sting focurile
sub tălpi, mai fac un rond pe la toate
vile și se face dimineață. Nu mă grăbesc să

dorm, căci bătrînețea are alte legi și alte
așteptări.

Cred că mirosul strugurilor îi atrage pe urși.
Cu adevărat dealul acela este un mare semn,
ca o continuă chemare. Și mie mi-ar fi greu
altfel. Nopțile fără apropierea jivinelor mi se
par ca strugurii anilor ploioși, acru și serberzi.
Le dă altă hrană, și eu îi mustru pentru lăcomie.
Căci vinul este singura bucurie a iernii.
Fără el, iarna ar fi un timp sterp, o mare bui-
măceală sub zăpadă.

Fese din strugurii aceștia negri un vin tare,
bun după carne grasă, de porc. Coboară în trup
repede, ca un fulger în singe. Bînd vin, întî-
nesc cu o grămadă de ani. Nu există o mare
bucurie ca aceasta. Ce n-ar da urșii să
află o astfel de taină ? Îmi place vinul de aș-
tîmp, căci e mai potrivit ciolanelor rebegite.
Vinul vechi mă adoarme, mă împiedică să mă
bucur. Vinul tînar mă ține ca în altă lume.
Dacă nu a avut norocul să fie pus pe mesele
unei nunți, unui botez sau la o petrecere oare-
care, primăvara se răzvrătește între doagele
butoiului, apoi iar, și iar, pînă te dumirești că
lui nu îi place să fie singur.

Uneori, cînd noaptea se lipește de gene, urși,
zeci, sute de urși se string ciorchine pe lină
vitele cu struguri. Mîncînc pe aiese, boabă cu
boabă, sculpînd pielea puțin acrisoasă. Capăt
pofte de la pofța lor și mă alătur, și mîncînc, și
mîncînc, și ne înghîntîm ca să ajungem la
strugurii mai mari și mai copti. Vin apoi și-mi
întînd boabele mari, cit nucile, și buzele mele
le culeg dintre ghearele lor.

Mă miră foamea de struguri. Corul lor con-
tinuă, în același ritm, cu același nume. El se
preîng, se învîrtește pe tînda mine, ar vrea
să-mi atingă pielea, să se încălzească ca de la
un cuplor.

Ar mai fi multe boabe de mîncat, mari, negre,
pe care să le apuc cu buzele din ghearele lor.
Mormăitul crește. Cineva strigă : „Gornicul,
gornicul !” Se aude lătrat de cîne și un clopot
spere dealul. Urșii fug și mă lasă cu buzele
întînsă după boabele carnoase. Răsună o îm-
pușcătură și piciorul sting îmi cade. Apoi alți
și alți. Capul mărește fiecare lovitură.

Am o tot mai mare pofță și mă ghemuiesc
lîngă cea mai apropiată viță. Degețele caută
printre frunze, printre coarde, apoi printre
buruieni. Lumina unui lămpas se apropie ; lă-
tratul unei cătele. Mă grăbesc să găsesc o
boabă, numai una, ca de pipera. Lătratul crește
și crește...

Mura strîcă prințul unor fazani. Este pe
unde va aproape, în spatele colibeii. Dimi-
nașă a umplut dealul cu răcoare. Ies și aleg un
strugure. Boabele puțin rămate îmi răcoare
gura. De cele mai multe ori, zorii ne amintesc
cine sîntem. Cred că ar fi mai bine ca oamenii
să nu viseze. Întimplările nopții ne lasă spri-
riași, cu credința că în noi se mai ascunde
cineva.

O chem pe Mura printr-un fluterat și cîhor
pe același drum. Dealul rămîne singur pentru
puțină vreme. Doar atît cît să ascundă vede-
niile nopții. Clipă cu clipă, lumina rupe pă-
ianjenii.

Întînesc un bărbat. Întrebă ce fac. Răspund
zice că va ninge peste o săptămîină. Da.
Cere o țigară. Apoi se duce la fierar.

Rămîn singur, speriat că ne-am despărțit atît
de ușor. Da, căuțatii mai sînt oamenii ! Trec
puntea. Anuța Simului îmi vine iar în minte.
Nu mai știu de ce nu am luat-o de nevastă.
Trec. Mi se învîlmășesc toate în cap. Pășesc
cu răsuflarea tăiată. Urșii, urși și oameni. Pe
cine să mă înțelegi ?...

arna este o lungă buimăceală. Nimeni
nu are ceva de făcut. O așteptare
steartă. Doar toamna oamenii ar lungi
zilele, le-ar trăi de două ori. Și doar
toamna eu, Nuțu lui Onuț, sînt gornicul sa-
tului.

Pe dealul Căliman, de la poale și pînă în
vir, unde însoa umbra și durerea și via și
livezi. Eu am cîțiva butuci și cîțiva pruni chiar
pe coamă, acolo de unde începe stejerișul și
urșii nu se sfîesc să guste din roada îngrijită
cu sudoarea frunții și palmelor.

Vin de obicei după înserare și îi aud călcînd
peste vreascurile uscate. Dacă nu ar fi acolo,
s-ar apropia de un prun și s-ar cătăra în el.
Nu știu cum găsesc fructele, căci de obicei lura
așteaptă după culmea dealului, parcă anume.
Nu aș spune nimic dacă și-ar umple burțile și
ar pleca. Sînt sigur că după două-trei scrii ar
bieștea dulceața pulpei zemoase, bună doar
pentru tucă de cincizeci de grade. S-ar ține
de burți și ar căuta măceșe care fac gura
pună. Dar dihania apucă ramurile și le pune,
trezînd în mine jalea după zilele de muncă. Îi
tr-o săptămîină să prună, apoi iar struguri,
și timpul oamenilor este prea scurt
pentru a aștepta altă roadă. Și de multe ori
ei înșisi sînt furcați cînd li s-au copt fructele.

Îi aud călcînd pe vreascuri ; căteuaa geme
în leasă ; mă scol din culcușul colibeii și aprîm
lămpașul ; pună încare ; nu mă grăbesc, căci
urșii mă așteaptă. Ies afară și încep să strig.
Bat clopotul. Cîinele latră pe unde va prin
apropiere. În sat oamenii spun : „Iar se du
urșii la prunele Națului lui Onuț !”
Îi arde un foc rămină să aștepte. Femeile
duc miinile la gură. Poate bărbații vor să urce
la mine, să-mi ajute. Ei știu însă că nu se
poate. Fiecare dintre noi are urșii lui, și de
cele mai multe ori reușim să îi stăpînim.

Adesea fug. E fricos. Ca să găsesc un urs
adevărat, care-i în rămină să aștepte. Femeile
trebuie să urci în adevărate pădure, pe văgăuni
neumbalte, unde oamenii se încumetă uneori
să strîngă un car de lemne.

Vecinii mei sînt furnicari, mîncîncă fără alege-
re, doar să le fie burta plină. Scop ușor de
ei. Căteuaa se întoarce cînd din coadă după
ce îi fugărește spre măracinșurile din marginea
pădurii.

Duar dacă este flămînd de cîteva zile, amă-
rita de Mura se încovoiea umilă, cu singele
șiroind de după ureche. Atunci dezășigur arma
și mă apropie. Mă simte, dar nu se păzește și
continuu să infulece prune, cu grabă, așteptînd
și-plata. Îl văd ca o umbră, ca pe ceva din
altă lume. Mă că nu-mi vine să cred că glon-
țul va avea efect, că el este acolo și se în-
doapă cu amîndouă labele, strîjînd prunul. Că-
teuaa urlă pe lîngă mine și mă hotărăsc. Ochesc
cînd întoarce spatele spre mine. Slobod încăr-
cătura de la trezele de pași. Sarea pătrunde
sub pielea și aud urletul de usturime, ca de
prune pedesit cu urșii peste spatele gol.

În sat, femeile vor continua să desfăcă ltele
unui lucru. Bărbații se vor gîndi la urși, mai
mari sau mai mici. Împușcătura mea le trezește
dorul victoriei.

Ca un bătrîn, zic că o să am liniște peste
noapte. Dintre tufării mai fînd genățul de
durere și mi-l închipui lîngînd rana sărată.

Astfel trece fiecare seară, așteptîndul, a-
propoie dorîndul. Îi cunosc pe nume, știu care-i
tînar sau puiantru. În fiecare an nu mai vin
unul sau doi. Todor sau Mitru, Lică sau Vic-
tor. Mulți au așteptat să nu mi apar cu artur
cătoarea mea de sare. Mulți, și în mod sigur că
acest lucru se va întîmpla pînă la urmă. Atunci
vor putea struji în vole prune și struguri, fără
să le pese de gornicul cu zile numărate.

Cînd ajung brumării, dulci, cu pelița zbircită,

Rupestră

Mai singur și mai perfect
ca un zid chinezesc
abia pe lună m-am văzut și stingher
măseaua de minte a unui astru
nemuritor cu ziua
ca să fiu mindria lumii
am parte de lănci suliiți
și tratate
este dimineață
pînă deseară
de corectat țînta zeilor.

În așteptarea licornei

Ce frumoase sînteți ce frumoase
pămîntu-mi dă zilnic delegații în rai
și eu tot cu Scyla și Caribda pe genunchi
rîd cu ele de se răstoarnă
Marea Ionică
lanute îmi zic lanule de fum
de multă mingiere istoria s-a rotunjit
ori numai bănuiala tragerii
pe roată.

doru macarie

Frumusețea și fericirea

Tu poți să-nțelegi
că frumusețea și fericirea
sînt sfîrșitul
iar noi rămînem rîniți
ca niște coridoare de propriile uși
năluci de gheață
cu suprema consolare
că uitarea este mereu
ca o naștere.

Tinăr

Naște-mă-n seară lebdăa mea
să-mi mingie inima
de cită iederă m-a cuprins
și chiciură trupul meu stringe

Naște-mă-n seară copil-amintire
fără riduri și degete vinovate
repede cit mai pot să-l păstrez
cu privirea nevinduță și caldă.

gheorghe pop

Unire

„Pro Sancta Unione
Omnium Romanorum”
În testamentul Neamului
Cu picături de viață
Tribune Lucaciu ai scris
Trăind împlinirea nebiruită
A Marelui Vis

Cerul și pămîntul
Ar putea să treacă
O iotă sau o cîrîtă
Din „Sfînta Unire
A Tuturor Românilor”
Ioi
Și urmașii urmașilor noștri
Nu vom lăsa să cadă.

Rotească-se albastra planetă
În jurul axei sale
Pe plaiurile noastre
Să nu mai fie jale
Înaltă-se în slavă
Al nostru simțămînt
UNIRE ȘI PACE
De-a-pururi să fie
Pe întregul Pămînt !

Astăzi

Astăzi cerul e mai aproape de noi
Pămîntul răsare albastru pe bolta înaltă
Din adînc se aud imne de pace, zăngăniți
de război

Tulburîndu-i ființa curată

Pingărit e pămîntul de atîta vîrsare de sînge
Cel ce sabia scoate, de sabie o să piară
Și nimeni dintre cei vrednici nu îl vor plînge
Aruncîndu-l în întunericul cel din afară

Astăzi cerul e mai aproape de noi
Pămîntul răsare albastru pe bolta comună
Venii frații mei concetățeni ai planetei
Să ne facem vîlja mai dreaptă, mai bună !

ion burnar

La capătul punții

Mă duc pe-o cale calea nu se găte
mă-ntorc din cale calea-i nenturnată
m-aș opri din mers mersul mă îngîmă
și parc-am mai fost cîntecă fîntînă
și-o altă privire în privirea mea
mă seacă bezmetic ori poate ea seacă
să plec din nou să-nconjur
de-ar fi cercul măcar
fără de curus.

Mileniul care

și-a pierdut oile

Tunul care și-ar schimba năraul
încă destui gîrgăuni
în stare s-oducă fericirea pe-o mie de ani
un țăran de la gurile Dunării
nîcîm Pericol unde-i Pericle
de la Atlantic la miinile lui
un lanț de mini mai puternic
decît tot fierul galaxiei Gutenberg
un regat pentru un strop de noivitate
A nu se citi noaptea
cînd din mîntii hercinici
pot ieși niște animale ciudate
cu păr fără păr dar în mod sigur blîndate.

Desen de Luminița Tudor

POEZII, CIND ERAU TINERI (XI)

Un poet ca o răbufnire proaspătă a naturii, cu nostalgia de sprijin a lui Arhimede

Nu-mi amintesc exact unde, prin anul 1961-62, în timpul unei deplasări la Cluj-Napoca, l-am întâlnit și cunoscut pe Gheorghe Pitul, proaspăt student la filologie la catedra de Facultate din strada Eroilor, din vecinătatea redacției revistei „Steaua”, scut în redacția revistei „Tribuna” unde redactorii secției de poezie, prietenii mei Miron Scorobete, Negoiță Irimie și Ion Rahoveanu mi l-au recomandat ca pe un talent poetic de excepție, care din vechia îndelungă de tehnician silvic, mai păstrează curiozitatea de a scrie cu un creion plat, de timbrare, gest pe care se putea să-l urmărim în remarcă și eu într-un anumit moment al acelei întâlniri de la publicarea clipărilor citate atunci sub conducerea lui Dumitru Mircea, care l-a urmat fondatorul secției sale contemporane din 1957, Ioanichie Oltănuș. Încercând să fixez pentru memorie acest moment, poetul imi ramăntese ca prima noastră întâlnire se produsese cu citiva ani mai înainte, după o scărțelare la Casa de cultură de la Sighetul Marmaiilor, unde poetul imi înmănase un lung poem despre care eu îi spusese că e bun din moment ce scris fiind, pentru un amic pe care îl bărase să scrie în această revistă, ca revizor la sol. Fapt este că Gheorghe Pitul este cel din treilea poem, după Ana Blandiana și Ioan Alexandru care, deși nu debută în „Tribuna”, s-au impus prin paginile revistei „Luceafărul”, mult mai generoasă și mai cerimonioasă cu poezii, care într-un număr al elevului și autorilor publicității bucureștene din 1964 împărțea, după cum am mai consemnat, o întreagă pagină cu alt mare talent, în al cămăriei, Bănuțiu Gheorghe Istrate, cu care, prin anumite preocupări lirice, scriitorul, se învecina, deși cu poezii disparate poetul maramureșean mai aparuse în „Luceafărul”, ca și vecinul său de pagină, Anul ce a urmat a fost destul de fast pentru poetul descins din nordul „frust al Transilvaniei”, din moment ce la o constituție literară studențască de la Sinaia, din toamnă, care a precedat apariția revistei „Antiteia”, primi un prim premiu literar, pentru ce aceluși an s-a încununat, după aceea, cu prestigiosul premiul al „Luceafărului”.

O întreagă săptămână din toamnă aceluși an, când, dacă nu mai înșel, se și transferase, de fapt încă din 1963, ca student la Facultatea de limba

și literatura română din București, aveam să-i fiu amfitrion la București, fără a mă teme, ca unul ce fusese crescut la poalele codrilor Vlăsiei, de teribila amenințare cu care poetul se înfășurase la „Poarta cetății” (titlul volumului său de debut din 1960, predat Editurii Tineretului cu 9 ani înainte), „Când au venit eu din pădure”, la poarta cetății, / verde ca un brad / adus la Anul Nou în casă, / aveam în mine ursi, / lupi și mistreți, / și din toate jivinele, / cu care am crescut, / și din toate porțile greoaie / n-au vrut să mă primească, / mai curînd / și să nu se sălbăticească cetatea.”

Deci, un scriitor străin de orice sentiment al dezdrăcinării, cultivat de poezia primelor decenii ale secolului (uni vine în minte, de pildă, o strofă din Demostene Botez: „Și-acum mă simt un car de fier cosit, adus în țig pe o noapte-năpăstă, să pui 76-nici mîșcăm de la coasă, de flori care-au năruit” — citat din memorie). Noaptea sint, după cum a observat unul din cei mai perspicace comentatori ai personalității sale, Mihai Ungheanu (vezi „Un poet al nopții”, prefață la antologia din colecția „Cele mai frumoase poezii”, Editura „Albatros”, 1982), timpul din zi predilect al poetului.

Iată câteva esanționate lirice concludente: „Prin geamul din spate noaptea casei mele ascult cum zăuie, cu greutate, soarele”, „Casa mea”, „Ochul neantului”, 1968). „Din toate părțile așediat deodată de noaptea pînă, / ca o scroabă neagră peste vreme, / și plîncete / cum sugă ea / ca niste mișcări și răsunări ale deschide flori / de mărle neantului” (aceluși volum citat mai înainte). „Pe dinafară noaptea e albă ca o zi / Există Sfinx extern spre-a o privi” („În ofrînde la Sfinx”, „Stele fixe”, Editura „Eminescu”, 1977).

În speranța că aceste citate sint edificatoare pentru ideea enunțată, în consens cu Mihai Ungheanu, să mai observăm că expresia poetică are pregnanță, relief, ascendenți liniilor și culorii în

și literatura română din București, aveam să-i fiu amfitrion la București, fără a mă teme, ca unul ce fusese crescut la poalele codrilor Vlăsiei, de teribila amenințare cu care poetul se înfășurase la „Poarta cetății” (titlul volumului său de debut din 1960, predat Editurii Tineretului cu 9 ani înainte), „Când au venit eu din pădure”, la poarta cetății, / verde ca un brad / adus la Anul Nou în casă, / aveam în mine ursi, / lupi și mistreți, / și din toate jivinele, / cu care am crescut, / și din toate porțile greoaie / n-au vrut să mă primească, / mai curînd / și să nu se sălbăticească cetatea.”

Deci, un scriitor străin de orice sentiment al dezdrăcinării, cultivat de poezia primelor decenii ale secolului (uni vine în minte, de pildă, o strofă din Demostene Botez: „Și-acum mă simt un car de fier cosit, adus în țig pe o noapte-năpăstă, să pui 76-nici mîșcăm de la coasă, de flori care-au năruit” — citat din memorie). Noaptea sint, după cum a observat unul din cei mai perspicace comentatori ai personalității sale, Mihai Ungheanu (vezi „Un poet al nopții”, prefață la antologia din colecția „Cele mai frumoase poezii”, Editura „Albatros”, 1982), timpul din zi predilect al poetului.

Iată câteva esanționate lirice concludente: „Prin geamul din spate noaptea casei mele ascult cum zăuie, cu greutate, soarele”, „Casa mea”, „Ochul neantului”, 1968). „Din toate părțile așediat deodată de noaptea pînă, / ca o scroabă neagră peste vreme, / și plîncete / cum sugă ea / ca niste mișcări și răsunări ale deschide flori / de mărle neantului” (aceluși volum citat mai înainte). „Pe dinafară noaptea e albă ca o zi / Există Sfinx extern spre-a o privi” („În ofrînde la Sfinx”, „Stele fixe”, Editura „Eminescu”, 1977).

În speranța că aceste citate sint edificatoare pentru ideea enunțată, în consens cu Mihai Ungheanu, să mai observăm că expresia poetică are pregnanță, relief, ascendenți liniilor și culorii în

și literatura română din București, aveam să-i fiu amfitrion la București, fără a mă teme, ca unul ce fusese crescut la poalele codrilor Vlăsiei, de teribila amenințare cu care poetul se înfășurase la „Poarta cetății” (titlul volumului său de debut din 1960, predat Editurii Tineretului cu 9 ani înainte), „Când au venit eu din pădure”, la poarta cetății, / verde ca un brad / adus la Anul Nou în casă, / aveam în mine ursi, / lupi și mistreți, / și din toate jivinele, / cu care am crescut, / și din toate porțile greoaie / n-au vrut să mă primească, / mai curînd / și să nu se sălbăticească cetatea.”

Deci, un scriitor străin de orice sentiment al dezdrăcinării, cultivat de poezia primelor decenii ale secolului (uni vine în minte, de pildă, o strofă din Demostene Botez: „Și-acum mă simt un car de fier cosit, adus în țig pe o noapte-năpăstă, să pui 76-nici mîșcăm de la coasă, de flori care-au năruit” — citat din memorie). Noaptea sint, după cum a observat unul din cei mai perspicace comentatori ai personalității sale, Mihai Ungheanu (vezi „Un poet al nopții”, prefață la antologia din colecția „Cele mai frumoase poezii”, Editura „Albatros”, 1982), timpul din zi predilect al poetului.

istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzut de Ion Cucu

Al. Husar, Laurențiu Fulga și Dimitrie Păcurariu într-o discuție despre roman și istorie

Radu Cârneli meditănd la corola sonetelor Geo Dumitrescu sau permanent dialog cu poezii tinere

CRONICA EDITIONILOR Ediția Hașdeu

Editura „Minerva” a început, într-o prestigioasă colaborare cu „Academia de Științe Sociale și Politice” și „Institutul de Istorie și Teorie Literară G. Călinescu”, editarea „Operei” lui B. P. Hașdeu, inițiativă care merită salutată cu încredințarea noastră considerată: în fine opera marelui Hașdeu își găsește consistența într-un corpus unitar. Să amintim că ultimii ani pot fi considerați, din punct de vedere editorial, și ani de emulație Hașdeu. După „Etimologium Magnum Romanianum” (1976), „Cuvenite de bătrînii” (1983-1984), „Istoria critică a românilor” (1981) etc., după epistolarele Hașdeu, reluarea studiilor filozofice ori despre folclor ale savanților, după ce, în fine, opera lui literară a fost redată fragmentar de mai multe ori — se poate spune că era momentul necesar ca aceste „membri disjuncti”, fiecare în parte finisat prin pasiunea și pricepera unor editori de primă importanță (Gr. Brîncuș, Mihai Drăgan, Mircea Zaciu, George Mihăilă, M. Angelescu — dar să nu uităm pe primul editor, Mircea Eliade) să fie asamblate într-o simfonie epocă, „Hașdeu” — astfel se poate numi această inițiativă ce ne va ține trează atenția citiva ani buni — debutată prin volumul „Poezii”, realizat de către Stancu Ilin, cercetător la Institutul „G. Călinescu”. Un monumental lucru introdus în lume, „Opera literară a lui B. P. Hașdeu” este semnat de G. Munteanu, iar dintr-o „Notă a editiei critice B. P. Hașdeu” aflăm că această secțiune, cea literară, va mai cuprinde un volum de proză, unul de teatru, unul de studii și articole literare și două de studii despre limbă și folclor.

Cum cunoaștem în detaliu structura întregii ediții dar bănuim că aceste șase volume sint în atenția Institutului „G. Călinescu”: probabil Editura „Minerva” nu va aștepta încheierea lor și va deschide, paralel, și alte fronturi în opera lui Hașdeu.

Aven în față acest prim volum de „Poezii” și, pentru că este vorba de un gest întemeiat, vom face câteva observații pe marginea lui — la prima vedere, de strictă și aridă filologie, în fond, însă, de importanță decisivă pentru conținutul în bune condiții a inițiativei luate. O editie critică de asemenea dimensiuni este — trebuie să fie — o kîema eis aîn, cum ar spune Tucidide, un lucru pentru totdauna — oricum, merită să dureze, cel puțin teoretic, cit hirtia pe care este scrisă cartea, o operă mult-seculară, ca să măsurăm cu indulgență, lață de ce este fundamentală abordarea filologică a subiectului: lucrurile durabile se fac cu cea mai mare grijă și atenție. Din această editie se vor scoate ediții tematice, la ea se vor face referințele de istorie literară, prin ea se vor verifica manuscrisele ori edițiile originale ale lui Hașdeu. Se pare că spun lucruri simple și întese, în primul cap, de către toți: este, însă, cert că editorul „Poezilor” lui Hașdeu nu s-a pătruns de importanța — cu sau fără voia lui, istorică, a misiunii sale.

Volumul cuprinde, asadar, poeziile lui Hașdeu din volume „Poezii”, 1873: 28 piese; „Sarcasm și ideal”, 1897: 12 piese; „din perioadele 43 piese”, postume (13 piese); poezii originale de Hașdeu în limba rusă (22 piese); traducerea românească a lor aparținând lui Victor Turbure și lui Victor Turbure, și traduceri făcute de Hașdeu însuși (11 piese). Un total de 130 poezii, aproape întreaga creație poetică hașdeană, unele, cunoscute chiar marile publice, altele mai puțin cunoscute pînă acum: opera în limba rusă a lui Hașdeu a mai fost editată în 1936 de către E. Dvoicenco, dar cartea a devenit o raritate iar timpul a trecut spornic peste ea. Dintre acestea din urmă, balada „Domnița Voichita”, scrisă de Hașdeu în prima tinerețe (pe la 14 ani) este (ar fi trebuit să fie) piesă de bază a întregului volum, cea mai întinsă — peste 600 versuri în limba rusă — și cea mai elaborată, adevărată imagine a geniului poetic hașdean în expansiune.

„În cele ce urmează încercăm să facem o scurtă „radiografie” a muncii editorului și să aducem minimă reparare pentru cititorul avizat domnie să consulte această carte ca pe un text științific.

1) B. P. Hașdeu despărte strofele sau grupurile de strofe prin cinci feluri de semne grafice: o steluță, două stelute, trei stelute în triunghi cu virgulă în sus sau în jos, o bară orizontală. Acestea lipsesc cu desăvîrșire din ediția Stancu Ilin. Nu insist asupra importanței lor pentru

conținut; sint semne grafice care aparțin autorului și trebuiau păstrate ca atare ori semnate (print-un spațiu mai mare între strofe, etc.).

2) Numerotarea versurilor îi aparține editorului: în cazul traducerilor, însă, lucrurile se încurcă grav. Textul în limba rusă al baladei „Domnița Voichita”, de pildă, are 427 de versuri, în timp ce traducerea românească, 502 versuri, numerotate mecanic, din 5 în 5, fără a respecta reperiile textului de bază (textele nu sint publicate în juxtă, ci separat). B. P. Hașdeu barează unele pasaje din textul rusesc (în manuscris) cu scopul de a reveni asupra lor ori de a le elimina (editorul folosește termenii improprii: „21 versuri șterse de poet”; „18 versuri anulate de poet”, etc. Versuri „șterse”? Și totuși, le editează), iar Stancu Ilin găsește de cuvință să le scoată pentru a la reda, ca simple curiozități, în notele editoriale. Fac mai întâi observația că trei dintre aceste pasaje îndepărtate din textul de bază sint momente ale naratiunii fără de care întregul narativ nu se mai înțelege. În note găsim, apoi, asemenea indicații: „După v. 74 urmează 13 versuri la care autorul a renunțat” (urmăzând traducerea și traducerea lor). Editorul se referă, după cum rezultă din confruntări, la numerotarea textului rusesc, nu și la cea a traducerii — astfel că cine dorește să folosească ediția ca pe un instrument de lucru științific trebuie să-și facă singur colajonarea (dacă este limba rusă, desigur). Pasajele scoase și redată în note însumează 218 versuri, mai mult de jumătate față de textul de bază, dar nu sint și ele numerotate. Numerotarea din 5 în 5 însoțete numai acești text de bază stabiliți după criteriul „sters”, „renunțat”, „anulat”, etc. În discuție sint 8 fragmente de lungimi diferite (de la 7 versuri pînă la 81 de versuri) a căror reintegrare în corpul lucrării este, practic, imposibilă pentru un cititor obișnuit. Fîind atît de multe, Stancu Ilin le mai și încurcă. Fîcînd o confruntare cu ediția E. Dvoicenco, noi prezentăm următorul (minim) îndreptar necesar: fr. 1 (p. 495, note) urmează după versul 88 al traducerii; fr. 2, p. 496 — după v. 308; fr. 3, p. 497 — după v. 132; fr. 4, p. 498 — după v. 249; fr. 5, p. 499-504, p. 259 (Dialog între Voichita și paucul inchișor); remarca și traducerea: „Gîntecului străjerului” conține multe mîntemisme și oltenisme: măghiran, mîndră, ibovnică, muncel, etc. (străjerul este suceean de-al lui Ștefan cel Mare) Să fie pentru că i se citise Voichitei, fata lui Radu voda, munteanca? Se pare să textul rusesc nu motivăzează aceasta. Oricum se cuvenea o notă; fr. 6, p. 504 — după v. 328; fr. 7, p. 504, este greșit indicat de către editor: „După v. 389 urmează 54 versuri șterse de autor”; în realitate, după v. 394, urmează, după v. 464 al traducerii; fr. 8, p. 507 — după v. 485.

Toată această colajonare, care la citiva versuri buni pentru un cunoscător al limbii ruse și al ediției E. Dvoicenco (dar data n-o știți? dar dacă n-o ai?) putea fi evitată atît de simplu incit bunul simț aproape că striga: trebuia editat textul în întregime, la un singur loc, iar pasajele barate de către autor puteau fi marcate teacă, marcate pur și simplu, două treimi din text apărînd la suprafață iar o treime rămînd îngropată în note după de locul din care a fost smuls fiecare fragment s-a bandajat cu grijă, s-a finisat, iar imbinările s-au nivelat. Motivul editorului este că autorul a barat unele pasaje; un criteriu pur formal (și neexplicit cum trebuie: ce diferență face Stancu Ilin între „sters”, „renunțat”, „abandonat”, etc.) sacrifică fără scrupole conținutul, unitatea naratiunii. Într-un loc alți de rana lui Radu voda, dar nu știu că i-a făcut-o Ștefan cel Mare (pentru că după lipsește) și în altă parte alți că Voichita este în temniță la Suceava, dar nu știu cum a ajuns acolo (lipsește episodul), etc. etc. Să mai consemnăm faptul că, față de ediția E. Dvoicenco, la Stancu Ilin lipsesc: 1 vers după v. 164; 4 versuri după v. 167; 6 versuri după v. 230; în total, 11 versuri din textul de bază (rusesc) cu traducerea lor românească.

Nicolae Georgescu

CAPCANELE PSIHANALIZEI

I

In ultimii cincisprezece ani, Titu Maiorescu a suscitat interesul creatoarelor noastre literare, mai ales în rândul unor tineri obscuri, deopotrivă ale vieții și opere, fiind cit de cit pus în lumină, renunțîndu-se, în foarte mare măsură, la vulgăritățile și răsistămirile anterioare — nu neapărat numai din nerădă, obscuritate, în mod necesar, explorîndu-se sistematic cu răbdare, mîltă și pasune petele albe ale fascinului tîrîm mariorescian. Au apărut cinci volume ale „Jurnalului și Epistolărilor” (corespondenței), editate de George Rădulescu-Dulgheru și Domnica Filicea, Prolegeme, editate de Al. Ștefănescu, semnatul și Al. Surdu, Logica, îngrijită de Al. Surdu, Scrieri din tinerețe și, nu de mult, Cugățări și alorisme, sub îngrijirea lui Simion Ghîță, precum și multe studii, unele în volum, dedicate vieții și operei lui Maiorescu, semnate de unii noștri tineri autori avansați, cronologic, pînă la anul 1887, antipand, înși și evenimentele de după 1900, scîndînd, deci, aproape totul despre viața marelui deschizător de drumuri.

Chiar dacă ambițioasele proiecte — mărturisite în Preliminarile cărții — îi vor afecta răzrul pentru elaborarea celui de-al doilea volum (condiționat, firește, de următoarele apariții ale Jurnalului și corespondenței lui Maiorescu), Z. Ornea poate fi mulțumit și-a realizat încă o aspirație, mai ales aborâtă în capitol al culturii românești moderne. Dar el trebuie să scrie și volumul al doilea. Poate, în felul acesta, vor fi revizuite, resindite și reformulate unele idei, inoțeze și supozii din ori-nul volum, rod deopotrivă al febricității, neînduplecării și a unui partizanat avăntat.

Pînă atunci ne grăbim să afirmăm că, în întregul ei, cartea este, în limita premiselor ei, reușită, ba chiar un eveniment, autorul avînd avantajul de a aborda, pentru prima dată, pe baza unor noi documente, cit de cit obiective publicate în ultimul timp, viața și opera lui Maiorescu.

Propunîndu-și să surprindă „structura existenței” lui Maiorescu, cu declarate sugestii din Roland Barthes, Z. Ornea recurge totuși și la argumentele psihanalizei.

Și iată ce rezultă din acest demers. Născut în vremuri zbucimante, într-o familie al cărei cap — Ioan Maiorescu — n-a reușit nicodată să-și găsească echilibrul, cadenta, copilul Titu Liviu Maiorescu a avut, la o vîrstă fragedă, revelația unui nume antipatic, a faptului că „vraibii surde” dintre tată și fiu, semnele și surditățile sale omisibile” (sic?) — unindu-se, urzuc, bolnăvicioși de timporul „îi mereu grav, supărat din te miri ce [...] violent și temut de copiii lui” (p. 23). Ioan Maiorescu are chiar neplăcuta impresie că fiul său ar fi, la șapte ani, „nepus, nesculțitor și că nu învăța nimic”, gîndindu-se să-l dea la „mărie de mină”. (Ar fi devenit oare Titu Maiorescu, în acest caz, un genial inventator?) Dar, în scurt timp, acesta dovedește o mare dragoste de carte, precocitate în toate cele. Să nu uităm că era un copil „sălbăticit”, pata violacee stăruind la împlinirea desinului.

Cum învățatura bătrînului Freud stabilește că dinamica fenomenelor psihice își află originea în pulsuniile inconștiente, în conflictele și frustările infantile, biografului i se pare a fi gîsit în Jurnalul lui Titu semnele „înstrăinării” și „vraibii surde” dintre tată și fiu, semnele și surditățile sale „incompatibilități” lor, ale unei incompatibilități „de structură”, care „a ajuns uneori la acuități ce se învecinac cu ura și disprețul” (p. 72-73). E posibil, dar nu revedim, cum posibilă, dar nu revedim, și această interpretare: De unde, acesă surditate, urzuc, bolnăvicioși de timporul „îi mereu grav, supărat din te miri ce [...] violent și temut de copiii lui” (p. 23). Ioan Maiorescu are chiar neplăcuta impresie că fiul său ar fi, la șapte ani, „nepus, nesculțitor și că nu învăța nimic”, gîndindu-se să-l dea la „mărie de mină”. (Ar fi devenit oare Titu Maiorescu, în acest caz, un genial inventator?) Dar, în scurt timp, acesta dovedește o mare dragoste de carte, precocitate în toate cele. Să nu uităm că era un copil „sălbăticit”, pata violacee stăruind la împlinirea desinului.

Cum învățatura bătrînului Freud stabilește că dinamica fenomenelor psihice își află originea în pulsuniile inconștiente, în conflictele și frustările infantile, biografului i se pare a fi gîsit în Jurnalul lui Titu semnele „înstrăinării” și „vraibii surde” dintre tată și fiu, semnele și surditățile sale „incompatibilități” lor, ale unei incompatibilități „de structură”, care „a ajuns uneori la acuități ce se învecinac cu ura și disprețul” (p. 72-73). E posibil, dar nu revedim, cum posibilă, dar nu revedim, și această interpretare: De unde, acesă surditate, urzuc, bolnăvicioși de timporul „îi mereu grav, supărat din te miri ce [...] violent și temut de copiii lui” (p. 23). Ioan Maiorescu are chiar neplăcuta impresie că fiul său ar fi, la șapte ani, „nepus, nesculțitor și că nu învăța nimic”, gîndindu-se să-l dea la „mărie de mină”. (Ar fi devenit oare Titu Maiorescu, în acest caz, un genial inventator?) Dar, în scurt timp, acesta dovedește o mare dragoste de carte, precocitate în toate cele. Să nu uităm că era un copil „sălbăticit”, pata violacee stăruind la împlinirea desinului.

Deci, vraibii „ur”, frustării. Acestea se traduc, în învățatura lui Freud, prin complexe de inferioritate. (De fapt, termenul e introdus în psihanaliză de către „ur”, dar Z. Ornea nu evocă decît numele inlemnteturilor disciplinate.)

Dar — ipotéză cu totul neastentată, de o originalitate involuntară fără cur — Maiorescu ar cumula și o sumă de complexe de superioritate. Acestea sint inițial doar „aere de superioritate” (p. 67), dar, apoi, se manifestă din plin, ca atare: „Complexul de superioritate, răzbitător și agresiv, cucerinase în aria lui sificăză și pe tatăl său care, atîtădat, în copilărie, îl umilise prin omnipotența (sic!) superiorității intelectuale” (p. 69-70). Complexul de superioritate devine chiar „axă principială a comportamentului său” (p. 115) ca, în cele din urmă, să „muste fără mila, adine și sințeros” (p. 142). După acest diagnostic, apreciere că „era arrogant din cale-afară și mindru de valoare lui” (p. 143) vine cu o concesie, ca să bănuială că Maiorescu ar fi avut un caracter înflect (p. 174).

Este, precum se vede, un portret prin care Z. Ornea redescoperă „contradicția lui Maiorescu”, formulată în alți termeni la apariția Insemnărilor zilnice de D. Ghefa, Pompiliu Constantin și alții, dîndu-i dimensiuni și semnificație „măstrușoase”, îmbogățind totodată, fără să vrea, e drept, și esafodajul teoretic al psihanalizei cu o contradicție în termeni.

Grigore Traian Pop

CREAȚIA SADOVENIANĂ ȘI RECEPTAREA EI CRITICĂ

Muzeul Literaturii Române — unde se află întreg patrimoniul creației lui Mihail Sadoveanu — a organizat simpozionul: „Creația sadoveniană și receptarea ei critică”.

A prezidat acad. Ștefan Cioculescu.

Au vorbit: Dumitru Almas, Fănuș Băileșteanu, Marin Mincu, Cornel Simionescu, Mircea Tomus.

Cu acest prilej s-a deschis și o miniepozitie omagială cu mînscrieri și documente sadoveniense.

«Un referendum cu impact național și internațional»

„după cum vedeți, poporul României votează pentru pace și noi am vrea ca toți oamenii din lume să voteze pentru pace. Copiii — și sovieticii și americanii — toate popoarele doresc pacea și ascultă să se facă un gest în această direcție, în acest an sau în anul viitor, să se renunțe la armele nucleare, să se ajungă la înțelegeri».

Am desprins, mai înainte, doar o parte din numeroasele relații, transmise — atât în ziua referendumului cât și ulterior — de la București de ziaristii străini. În telegramele agențiilor «Reuter» și «China Nouă», cu care am început, se reproduceau întocmai cuvintele rostite de președintele Nicolae Ceaușescu, care, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, cu prietenii exercițiului voluntar, alături de oamenii muncii de la întreprinderea «23 August» din Capitală, a adresat, din nou, un apel principalilor puteri nucleare — U.R.S.S. și S.U.A. — și conducătorilor lor să facă totul pentru ca lumea de azi și de mâine să fie o lume fără arme și războaie.

Este un apel ce încununează această nouă și strălucită inițiativă de pace a șefului statului român, inițiativă care, intrând în consensul entuziast și unanim al întregului nostru popor, a fost receptivă și amplu comentată de agenții de presă, de ziare și posturi de radio, practic de pe toate meridianele globului. S-a insistat asupra numeroaselor aspecte și implicații naționale și, deopotrivă, internaționale ale referendului de la 23 noiembrie, din România.

Pe televiziunile marilor agenții de presă, ale unor cotidiane de largă circulație, ale posturilor de radio sau de televiziune s-au imprimat detaliile ale acestui act politic de convingătoare semnificație pe drumul pe care de ani de zile, de necesar, al realizării dezarmării, în primul rând al celei nucleare. Se detașează, din toate relațiile aparute peste hotare, ideea că poporul nostru, dând glas vocației sale de pace, a fost prezent în unanimitate la vot subliniind prin această realitate măsurii pe care el a aprobat-o dar și că este vorba de o inițiativă cu valoare de exemplu.

Astfel, agenția «Associated Press» notează că «românii au aprobat oficial reducerea cu 10.000 de militari a efectivelor forțelor armate și cu 5 la sută a armamentelor și cheltuielilor militare. Peste 17 milioane de cetățeni s-au prezentat la locurile de muncă sau de studiu pentru a-și exprima aderența față de inițiativa președintelui Nicolae Ceaușescu». Reamintind că președintele Nicolae Ceaușescu a anunțat, la 9 septembrie a.c., inițiativa de a reduce cheltuielile militare, efectivele și armamentele, «A.P.» evidențiază, între altele, că referendul a fost apreciat de milioanele de reformare în masă drept o nouă expresie a democrației revoluționare muncitorești din România, subliniind atmosfera entuziastă, însuflețitoare în care a avut loc referendumul.

În discursul rostit la 21 noiembrie — continuă «A.P.» — președintele României s-a pronunțat, de asemenea, pentru întărirea cooperării dintre țările europene în vederea încheierii cursei înarmărilor și a precizat că este necesar să se intensifice eforturile în direcția reducerii armamentelor convenționale cu 25 la sută până în anul 1990 și cu 50 la sută până la sfârșitul secolului.

Agencia «China Nouă» arată că inițiativa reducerii cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare ale României aparține tovarășului Nicolae Ceaușescu. «Diario de Noticias», cunoscutul ziar portughez, se referă și la cuvântarea rostită de președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la marea adunare populară din Capitală de la 21 noiembrie, subliniind importanța pe care România o acordă acestei măsuri, faptul că inițiativa a fost prezentată și altor state, invitate să se alature cu măsuri similare. Se arată că, pe lângă impactul politic major al unor asemenea măsuri, cheltuielile pentru înarmare economiste astfel pot fi folosite pentru a îmbunătăți calitatea vieții tuturor popoarelor interesate în eliminarea pericolului de război și asigurarea păcii în lumea de azi și de mâine.

Unul dintre zărele japoneze care au reflectat referendumul din România — «Mainichi Daily News» — a prezentat ideile expuse de președintele țării noastre în cuvântarea rostită la marea adunare populară din Capitală și principalele cifre privitoare la efectivele de României în ce privește cheltuielile militare, efectivele forțelor armate și armamentele. Președintele Nicolae Ceaușescu — arată «Mainichi Daily News» — a declarat că «România a luat în mod unilateral inițiativa de a opera reduceri în domeniul militar și a chemat și alte țări să procedeze în același fel».

«Președintele Nicolae Ceaușescu a subliniat că uriașele sume cheltuite în lume pentru înarmări ar fi mai bine folosite pentru îmbunătățirea calității vieții oamenilor». Șeful statului român — continuă cotidianul citat — a adresat țărilor europene chemarea la o mai strânsă cooperare în scopul opririi cursei înarmărilor, pentru intensificarea eforturilor îndreptate spre reducerea armamentelor convenționale cu 25 la sută până în 1990, și cu 50 la sută până la sfârșitul secolului.

Ziarul parizian «L'Humanité» scrie: «Chemându-i pe români să aprobe hotărârea de reducere a cheltuielilor militare, guvernul român a dorit să facă din 23 noiembrie ziua unei manifestări populare în favoarea păcii și dezarmării. Pretutindeni, pe străzile Capitalei se aflau afișe și panouri în care se afirma opoziția României față de experiențele nucleare și față de cursa înarmărilor. Duminică dimineața, mai multe mii de persoane au participat la o manifestație desfășurată la întreprinderea «23 August», unde și-a dat votul șeful statului, Nicolae Ceaușescu. Președintele României a făcut o scurtă declarație ziaristilor străini».

Ziare de limbă arabă sau spaniolă, germană sau olandeză au insistat asupra: importanței aprobării populare a acestei măsuri efective de dezarmare, semnificației primei consultări de acest fel desfășurată într-o țară socialistă și inițierii referendumului din lume în care o națiune s-a pronunțat direct asupra acestei acțiuni de dezarmare concretă.

Sint. cele de mai sus, citeva dintre evidențierile unor zăriști străini — care, fie veniți la București, fie aflați în țările lor — au înțeles și subliniat, în spiritul conștiinței lor profesionale, al adevărului impus de realitate — că prin DA-ul unanim rostit la referendum, poporul român și-a exprimat hotărârea nestrămutată de a contribui activ la înfăptuirea dezarmării și salvarea păcii. A păci benefice lui și tuturor popoarelor lumii.

Petre Nicolae

Brăduț Coveliu: «O lume a copiilor»

REVISTA STRĂINĂ

«WATERLAND» (Titlul apelor), apărut în anul 1984 la editura londoneză Heinemann, este în ordine cronologică cel de al treilea roman al scriitoarei engleze Graham Swift. Născută în anul 1949, Graham Swift face parte din generația de scriitori britanici nrați în literatura la sfârșitul anilor '70, începutul anilor '80 din rindul cărora se remarcă printre alții: Ian McEwan, Christopher Priest, John Fuller, Rose Tremain, Clive Sinclair, Martin Amis și alții. Critica britanică îl situează pe Graham Swift printre primii donzări de romancieri ai acestei țări.

În felul ei, «Waterland» este o saga, istoria a două familii legate între ele prin «liniile apelor», adică regiunea misticoasă Wash-Pens din sud-estul Angliei. În timp, romanul se întinde pe două secole, ultima întâmplare petrecându-se în anul 1981, trecutul cu prezentul alterându-se ca mareasire și logică. Scriitorul prezintă o imagine plastică a regiunii sale natale, în care se petrec întâmplări dramatice care au marcat destinul mai multor generații de douăzeci de familii.

În afara unor pagini remarcabile de rememorații, romanul excelează prin folosirea unor forme moderne de povestire, care îl fac pe cititor să se simtă tot timpul în mijlocul evenimentelor, ca și cum ar participa la desfășurarea lor. «Waterland» se mai remarcă printr-o risipă de idei de-a dreptul enciclopedice pentru o imagine adevărată a regiunii sale natale, în care se petrec întâmplări dramatice care au marcat destinul mai multor generații de douăzeci de familii.

N-ar fi exclus ca în viitor să asistăm la transpunerea pentru ecran a acestui roman interesant și foarte cinematografic. «EXISTĂ PĂREREA CA după ce a realizat «Kagemusha», în anul 1980, marele regizor japonez Akira Kurosawa ar fi sursă ca regizor, că el a spus tot ce avea de spus pe tărâmul cel de a șaptea arte. Iată însă că, recent, cotizațional aceste păreri, el a terminat un nou film, considerat a fi cea mai reprezentativă creație a sa. Este vorba despre filmul «Haosul».

Un film istoric, despre trecut deci, acțiunea petrecându-se din secolul al XIV-lea, dar cu toate acestea Kurosawa nu se refuză să în istorie pentru a evada din prezent. Este suficient să ne amintim că prin «Rashomon» și la prezentatul lui din Japonia modernă, biniștră și distinsă de război. Fuga lui în trecut se substituie căutării demnității, morții, adevărului. Un asemenea mesaj este vizibil într-o serie de scene, în care se vorbește de adevărul spus ca regizorul a adaptat multe dintre capodoperele literaturii universale, dându-le o interpretare modernă. «Tronul singurului» după «Macbeth» de Shakespeare, «Idiotul» după Dostoevski, «Azilul de noapte» după Maxim Gorki.

«Haosul» — ca și la haos are tot ce-i trebuie: lupte, scene de dragoste, costume, criste și perle de asfalt, decoruri alt de perfecte încet ar putea trezi invidia chiar și a celor mai rafinați dintre artiști. Rolul principal al filmului, cel al bătrânului feudal Hideroto, un adevărat «Rege Lear» japonez, este interpretat de actorul Tatsuya Nakadai. Spre deosebire însă de eroul lui Shakespeare, care are trei fiice, Lear-ul japonez are trei băieți...

«DUPĂ ÎNCETAREA DIN VIAȚA a Annei Seghers, Christa Wolf a rămas singura femeie cea mai reprezentativă din literatura feminină a R. D. Germane și, în general, a literaturii în limba germană. Aducem în spiritul acestei afirmații și faptul că Christa Wolf a fost distinsă cu importantul premiu literar alit din R. F. Germania est și din Austria. Scriitoarea s-a născut în anul 1929.

Dintre lucrările ei cele mai importante aș numiți romanul «Ce împărțit», care tratează problematica complexă a împărțirii Germaniei după al doilea război mondial. În anul 1980, Christa Wolf a efectuat un lung turneu prin Grecia. Rodul acestei călătorii îl constituie volumul «Cassandra», care cuprinde patru povestiri și o povestire de largă respirație. Acestea au ca liant figura mitică a Cassandreii, prezicătoarea din Troia, netericlită încă de regele Priam. Cassandra devine inscitoroarea scriitoarei prin Grecia, pentru că în final autoarea să se ridice împotriva destinului nedrept și tragic al eroinei sale.

«Prelegerile» Christei Wolf reprezintă un amestec interesant de istorie și mituri, de elemente de filozofie și trăiri personale, de însemnări cu caracter turistic etc. «Cassandra» reprezintă o lucrare captivantă de o factură neobișnuită. Volumul te duce cu gândul la «Numele trandafirului» al lui Umberto Eco.

«EDITURA LENINGRADEANĂ» «Hudojественная литература» a publicat de curând un volum de studii de literatură ale criticii și istoricului literar sovietic Naum Berkovski consacrate unor dintre personalitățile cele mai remarcabile ale culturii ruse, ale literaturii ruse. În afara cunoscutului studii dedicate vieții și operei lui Puskin, Dostoevski, Tlutcev și Cehov, în volum a fost inclus, pentru prima dată, și studiul consacrat poeziei lui Valimir Hlebnikov. Spre deosebire de alte interpretări date creației lui Hlebnikov — criticii sovietice N. L. Stepanov și poetul ceh Jiri Tauter — care îl situau pe Hlebnikov în rindurile poeziei avangardiste, Berkovski îl plasează pe cunoscutul poet în contextul toleiorismului hiperbolizat rus, care își are rădăcinile în creația lui N. V. Gogol.

Volumul lui Berkovski este o invitație de a se interpreta o nouă creație nu numai a lui Hlebnikov, dar și a altor scriitori ruși care până acum au fost catalogați transant într-un curent sau altul, într-o grupare literară sau alta.

«SALEH AT TAJIB» face parte din rindul generaliste de tineri scriitori sudanezi. Recent, el a publicat romanul «Drumul spre Nord» în care analizează cu talent și rafinament evoluția unui om — eroul principal al romanului — care, după studiul universitar făcut în atmosfera sofisticată a capitalei britanice, încearcă să-și regăsească echilibrul refugiindu-se în lumea satului.

Poeți din

R. S. F. IUGOSLAVIA

TRAIAN PETROVSKI ȘI ÎN

Si eu as înalta Asfel de monștri — Zise un vizitator oarecare — Numai de-aș avea și putere Pe cit imi e pofta. Nemilos să împărătesc.

NIKOLA ȚINȚAR POPOSKI

Fuga În odaia mea goală Cîntă al cailor cor.

În colț fotografia ingerului — Albine sint suvițele sale de păr.

Din odaie pot să fugă Saunul, șarpele și elefantul

Dar, eu, nu.

PETKO VOINICI PURCEAR

Albia goală rămîne

Copilul se scaldă Violet neguroase Picături pe frunte Cum ceara.

Văd un ins Bătrîn — două mii de ani — Fapta sa.

Pe indelete mă-nfurii, Peste virtul umilor Albia goală rămîne.

VIERA VUKŠICI VITOŠEVICI

Depărtări

Sămînta morții De undeva a căzut. Adîncul de iezor, de bucurie a strigat.

Riul vieții Și fereastră zilelor În adîncul de iezor Nici, vis, nici trezie.

Cum s-a putut strămuta Un lezer atit de mare Într-un glob atit de mărunț

Încind ochii verzi Pe vecie În frumusețe?

IVAN CEAPOVSKI

Trunchiul

Trunchiul creștea pe vinătul țărni Astfel că nu se înalțase spre cer Ci se-apecase-nspre mare. Oameni, plînd pe corăbii, rupeam frunzele și țaiam ramuri Era gol deasupra albelor ape Cînd, acum o mulțime de ani, am trecut pe acolo, Zise omul.

Am atîns trunchiul Și întinericul m-a strîvit — Am zis eu. După o mulțime de ani.

În românește de Carolina Ilica și Dumitru M. Ion

KAJETAN KOVIC

Roboții

Mărsăluiesc mereu roboții. Pătră și cel dinții robot și-n mină ține-un cub

de piatră. Dintrotdeauna cubu-i cub. Mărsăluiesc mereu roboții.

Al doilea robot este sferic, iar piatră-n mina lui e-o sferă. Ce-i sferic, sferă-i din vecie și tot ce e pe lume, i sferic.

Mărsăluiesc mereu roboții.

E piatră-n cer și piatră pe pămînt, nu ai de unde să alegi. Ce-i azi pătrat, e mine cub. Ce-i astăzi cub, mine-i rotund, iar piatră de-azi, mine-i robot.

Mărsăluiesc mereu roboții.

Și cubul sarge-n colți rotundul, rotundu-n jur ucide cubul, căci cubu-i cub dintrotdeauna și e rotund din veci rotundul.

Mărsăluiesc mereu roboții.

Atît cit cubul va fi cubic, cit timp rotundu-n lume-i sferic!

KATJA SPUR

Tu ești...

Tu ziua ești, născută-n zori din roua dimineții pure, eu, stînsă umbra de pădure.

Pe ram, tu — frunză palpitînd, eu, creangă ce se pleacă-n vînt.

Tu, chipul ce lumina-n nîng, eu, zimbutul care se stînge...

Tu, flux al mării și putere, eu, doar reflux ce-n sine pierce.

În românește de Valentin Deșliu

LIERKA CAR MATUTINOVIC

Poezia nu este joacă

Poezia nu este joacă. Este chemarea străfundului nostru, Este căutarea fără de sfîrșit, Este multirivnita Frumusețe, Este Omul înfiorat

Ochii mei

Cînd scriu cred în Frumusețe și în mine, În bucuria dăruirii fără de margini. Astfel mă transform în Eu Și tu, Și tu!

Ochii mei

Mi-au îndreptat ochii către lumină, Spre năvalnice surisuri de soare. Dar ei s-au lovit de țaria norilor Întunecîndu-se pe loc. Nimeni nu-mi poate lua Culoarea lor niciodată. Ochii mei.

În românește de Stelian Gruia

SPORT

Sfîrșit de toamnă blîndă

aceste zile de toamnă, ultimele — ne aflăm în dimineața de joi, înainte toamna era mai scurtă chiar decît o locotenentă domnească — seamănă cu circuma pe care, nicînd, o vedeam, din Balta, încheindu-se dincolo de Itiviu, la marginea terasei Bărgănelului: frunța roz, poarta verde, de ripile gardului galbene. Tainele i se adineau cînd se aprind lămpile în geamuri. Ardea acolo pară un vișin mereu învaluit în purpură și chemări. Dar ce rost au aducerile aminte fiind de poezie într-o cronică sportivă? Unul singur: am vrut să pun în amănunt frunze multie în cel din urmă picături de bronz ale lui noiembrie fraza lui Alfonso de la discotecă: arînd spre formația Dinamo, încețată-n țurci, între paladele de la Ghenea, cu Steaua, Alfonso, a zis: nimeni în timpul serviciului, cu toate că, nu prea e voie și ne strecurăm tiptil spre sărbători, la chefului cu pomană porcului. Cînd lucrurile merg prost, diavolul ia chip de cocos, scoate trimbița și aruncă-n văzduh mii de codite imbrigate. Dar echipa din Soseaua Ștefan cel Mare, itată, nu mai are nimic drăcește în ea. Miercuri, înțîni de mijloc încă din minutul cinci, cînd fundasul Bumbescu a înscris imparabil, dinamovistii umblau prin teren de parcă leșiseră la cules stînjeneși sau lotuși, niciunul nu știa unde se atîță și toți la un loc nu aveau, cred, alt gînd decît să strîngă sul covorul de iarbă pe care jucas, să-l lege cu frînghia și să-i spună cu-fu-țu. Trebuie să mărturisesc, chiar dacă nu-mi place — și nu-mi place să străbat cu ochiul urașa distanță dintre prima și a doua echipă din clasamentul diviziei A —,

Steaua a meritat cu prisosință victoria. Putea, dacă extremul Lăcătuș ar fi fost mai atent, să realizeze un scor de pomina... Dar ajunși la pierleazul iernii sistem dator să ne punem întrebarea: cum de nu am trezit numai cu o singură echipă în stare s-aducă fluvii de oameni la stadion? Cum și de ce doar o singură floare a legat rod la un eurgene de pepene cu opșprezece corzi vii? Nimeni nu mai înțelege nimic. Iar dacă ne uităm și spre zona în care au alunecat și Universitatea Craiova și Sportul studentesc, trebuie să convenim că ne-a înfrat apă în amindouă urechile și nu știm pe care căleți să sălțăm ca s-o scoatem afară. Adevărul este că am stat jos toată toamna cu picioarele impletite sub noi (marginea Orientului) și am încercat să culgem baclavale din salcie, izbitund doar să ne acoperim cu mieșnele din ploap.

Dacă vrem toamnă de lepure (și vrem!), atunci să punem arma la ochi și să-i scoatem din fruntul fotbalului pe incompetenți, lenesi, prosti, învîrțiți.

Tragem nădejde că răsăritul lunii pe zăpezile lui decembrie îi va aduna în gîndul cel bun pe împătimitii de frumos de toate cluburile. Pentru că fermecuta cheie de aur a povestirii descîntînd iubirea noastră și drumul spre bucurii împlîndu-se, în mina lor se găsește.

Am încercat, iarăși, perla palidă, un vechi punct de vedere. Atîc. Acum mă opresc. Ca să ascult de aproape zvicnetul din timpla iernii care vine.

Fănuș Neagu

Poezie albameză

ISMAIL KADARE

Felinarele miezului de noapte

Noaptea este la mijlocul drumului ei. Pășesc Sub felinarele aprinse De gîndurile uriașelor hidrocentrale.

Cad pe pămînt Fostînd dureros Frunze uscate.

Dăruți-mi ceva din gîndurile voastre. Gînduri rotoitoare în turbine gigantice, Voi, felinare ale miezului de noapte.

Ursitoare

Tăcute, pe pernele moi, bătrînele sorb din cafele Sub ceașcă destine străine în grabă prinzînd.

Desenele sorții în tonuri ciudate și triste În zățul de smolă-nelicite contururi își fac.

Pe rînd, elevat, precum niște critici de artă modernă În vorbe domoale crochiuri abstracte traduc.

Curcubeu

Printre nori cenușii s-a ivit curcubeul, Fantasmă cumințe, amintire de vis, Stăruind ireal Precum ultima clipă Într-un creier uelc.

Peste cerul pios, Printre nori cenușii s-a ivit curcubeul.

Cascadele

Cascadele se aruncă-n afund Ca niște albi, năvălași armășari În virtuteji de spuine și curcubeu.

Ca la un semn, în adîncuri Cu picioarele dinainte întinse zvînesc. Își frîng, alb, abele picioare.

Mor apol, în liniștea stîncii Și-n ochii lor, acum stînji. Ca de gheață, se ogîndește cerul.

FATOS ARAPI

Iată-mi Patria!

Iată-mi patria, serpuind în lumină, lîngă urletul prelung al Mediteranei, cu umerii-n cer laolaltă cu munții, ape-nspumate și țărniuri de vis, zvon de legendă și voci din morminte.

Iată-mi patria — aspră, tradită, din trăsnet de pușcă, pe urmă lăuta...

Linii de-naltă tensiune ce-n zare aleargă, Iată-mi pămîntul natal, semănat cu statui, Fragmente de secolii și marmură-n inimi.

Avem multe dimineți

Avem multe dimineți însoțite pe care, cu mini grîlului, trebuie să ni le ducem la ochi; avem și multe gînduri hoinare prin vîltoame străzii pe care le vom domoli, ca pe copiii de școală;

avem multe tristeți ce trebuie smulse din inimi; și multe cuvînte, ce-au rămas nerostite, rămase undeva, în adîncuri, avem de dăruit unul-altuia.

DHORI QIRJAZI

Furtuna cînd pornește...

Furtuna cînd pornește, am observat ades cu groază păsărele lipite de pămînt — doar vulturul întinde aripile în vînt...

Nu, nu doresc o dragoste pustie, iubire fără glas, fără fior, ci dragoste-mi o vreau să fie un clocoț, un refren, un zbor.

De crezi că simți asemenea cu mine, inima mea oricînd te va primi, întîmpîndu-te în dimineți senine în mii de trandafiri și va zîmbi.

În românește de Marius Dobrescu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor-șef: Nicolae Dan Frunzelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zănescu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Șteintei nr. 1, tel. 17 32 09 ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95 Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘTEINTEI